

İnsan hayatı ve bilgiye erişimde internet

SÖNMEZ ÇELİK *

İnsanların iki tür hayatı vardır; bunlardan biri biyolojik, diğeri entelektüel hayatıdır. Biyolojik hayat belli ölçülerde ya da koşullarda varlığını sürdürebilir. Oysa entelektüel hayatın ölçü ve sınırı insanın elindedir. Kuşkusuz hiçbirimiz gözlerimizi hayata nerede açacağımıza karar veremiyoruz; ancak bu entelektüel hayatımızı oluşturmamıza engel değildir. İnsan; tercihleri çerçevesinde kendi kişiliğini, yaşam biçimini oluşturur, toplumdaki yerini ve statüsünü kazanır. Tarihi 1960'lı yıllara kadar giden internet, 1990'lı yıllarda gündelik hayattaki yerini almaya başladı. Bilgisayar, cep telefonu, iPad gibi birçok araçla hayatımızın ayrılmaz parçası hâline geldi. Kütüphanecilik mesleğini ve bilgiye erişimi derinden etkiledi. Kil tabletlerle başlayan bilginin kaydedildiği ortamın yolculuğu, katlanarak artan bir hızla elektronik ortama göç etmektedir. Bilgi

teknolojisi sayesinde, bir iPad veya cep telefonuna binlerce kitap yüklenebilmekte veya internete erişim sağlayan herhangi bir araçla elektronik ortamdaki kitaplara, dergilere, görsel, işitsel bilgi kaynaklarına zaman ve mekân sınırı olmadan istenilen yerden erişilebilmektedir. İnsanlardaki internet algısı, amacını zorlayan boyutlara doğru sürüklenmektedir. Kütüphaneler açısından, kimi insanlardaki internet algısı, oldukça düşündürücü boyutlara varabilmektedir. Denetimli ve güvenli bilgi konusunda fikir sahibi olmayan bazı kişiler, "İnternet varken, kütüphaneye ne gerek var!" gibi düşünceleri savunabilmektedir. Maalesef bu tip yaklaşımlar kimi aydın diye nitelendirilen kişiler tarafından da destek görebilmektedir. Bilgi, insanlara en kısa zamanda ve en ucuz bir şekilde iletilmelidir; ancak bilginin denetimli yayılması çok önemlidir. Denetimsiz yani güvenilir olmayan bilgi, insanlığın geleceği açısından çok tehlikeli sonuçlar doğurur. Şu hâlde kontrol edilemez bir güç hâline gelen internet; çocuklar için oyun, gençler için birtakım hobilerini paylaşma ve eğlenme, akademisyenler için bilgiye erişim alanıdır. Güvenilir bilgi; kitaplarda, dergilerde, denetimli olan ücretli veya açık erişim veri tabanlarında ve resmî web sayfalarında. Basılı veya elektronik ortamdaki güvenilir bilgi kaynakları kütüphaneler tarafından derlenerek hizmete sunulmaktadır. İnternet, kütüphaneye erişimde zaman ve mekân sorununu ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla

internet, kitaplardan ve kütüphanelerden uzaklaşmanın bir yolu değil, bunları yeni bir anlayışla hayatımıza dâhil etmenin aracıdır. Türkiye'nin ilk Kültür Bakanı Prof. Dr. Talat Sait Halman, 1995 yılında üç bin kişiye yakın bir katılımı gerçekleştiren, Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonunun 61. Genel Konferansının açılış konuşmasını yapmıştı. Prof. Halman, "Babil'den 'Kütüp-Uzay'a" başlıklı konuşmasında bilgiye erişim için şöyle bir öngöründe bulunmuştu: "Yüzlerce milyon öğrenci, okuyucu, meslek adamı, araştırmacının özel odalarında veya ofislerinde, ellerindeki araçları kullanarak kapsamlı ve ileri sistemlerle bağlantı kurmalarını ve herhangi bir kitabı, makaleyi veya belgeyi önlerindeki ekrana getirmelerini görmek artık gerçeküstü bir düşüme değildir." O günlerde çoğu insan için bu öngörü gerçekten hayalî bir yaklaşımdı. Oysa bu öngörü gerçeğin, yakın geleceğin özetiydi. Bilginin kaydedildiği ortamlar bilgi teknolojisindeki gelişmelere göre form değiştirecek, katlanarak artan bilgiye rağmen bilgiye erişim kolaylaşacak, dünyanın en ergonomik tasarımı olan kitaplar internet sayesinde eskisinden daha fazla işlevsel hâle gelecek, bu sonuç ise insanın entelektüel hayatını şekillendirmesine yön verecektir.

* İbn Haldun Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi Daire Başkanı.